

LÁSKA A JEJÍ VÝZNAM VE SVĚTĚ

Rudolf Steiner

Přednáška ze 17. prosince 1912 vZurichu.

Vyňato z GA 143: Zážitky nadsmyslů. Cesty duše ke Kristu.

Překlad Jana Husáková

Mluvíme-li o tom, že se člověk v přítomném časovém bodu vývoje musí přiblížit tomu, co můžeme nazývat porozumění Kristovu impulsu, může se vynořit otázka, jakpak je to s člověkem, který o Kristově impulsu nikdy neslyšel a možná ani nikdy neslyšel Kristovo jméno. Musí proto takový člověk pozbýt Kristův impuls, protože Kristovo jméno nikdy nezaslechl? Musí člověk znát teoreticky to, co nazýváme Kristovým impulsem, aby se Kristova síla vnořila do duše? Na základě následných úvah o lidském životě od narození ke smrti chceme tuto otázku objasnit

Člověk vstupuje do světa; v prvním období dětství naplňuje spí. Musíme se nejprve naučit sebe samotné pociťovat jako Já, najít se jako Já, a náš duševní život bude díky přijímání všeho toho, co se nám skrývá toto Já dostane, čím dál bohatší. S přiblížením smrti bude takový duševní život nejbohatší a nejzralejší, tudíž může být nastolena ona velká otázka: Jak je to s našim duševním životem, když tělo odpadne? Existuje zvláštní vlastnost našeho fyzického a duševního života, že to, co v duši neseme jako životní zkušenosti a vědomosti, získává na významu, čím více se přibližujeme smrti; čím jsme jí blíže, tím se také určité naše vlastnosti budou stále více ztrácet a jiné, individuálně naprosto rozličné, budou naopak nastupovat. V mládí sbíráme vědomosti, děláme životní zkušenosti, chováme naděje, které dovedeme zhodnotit obvykle až později. Čím více se přibližujeme stáří, tím více začínáme milovat životní vědění.

Láska k vědění není egoistická, bude totiž neustále narůstat, čím více se budeme přibližovat smrti; roste stejnou měrou, čím menší jsou naše vyhlídky, že ze svého vědění budeme něco mít. Čím dál víc budeme tento duševní obsah nulovat

Duchovní věda se zprvu může stát pokusem, rozumí-li člověk tak, že je příští život závislý na vědění získaném za tohoto života. Tak může velká část egoismu, nad rámec tohoto života, vyrůst z duchovní vědy, v čemž spočívá jedno nebezpečí: nesprávně uchopená duchovní věda se může v duši stát pokušečkou; takové jsou svody duchovní vědy. Ty spočívají v její bytosti.

Můžeme pozorovat, že láska přichází k životnímu vědění stejně, jako květ na rostlině - je-li tato k tomu zralá. Pozorujeme, že láska přistupuje k něčemu, co spočívá v nás samých. Člověk se mnohokrát pokoušel impuls lásky k tomu, co dle v nás, v nějakém vyšším smyslu přemostit. U mystiků lze např. nalézt úsilí rozvinout pud sebelásky ve smyslu lásky k vědění a tu pak nechat krásným světlem rozzářit. Prostřednictvím ponoření se ve vlastní duševní život se v sobě pokoušejí nalézt Boží jiskru a své vyšší Já jako tuto Boží jiskru pociťovat.

Jako životní vědění pěstuje člověk ale vlastně jen zárodek svého příštího života. Je to jako se semenem rostliny poté, co prošla procesem celého roku. Stejně jako po ní zbyde semeno, po nás zůstává životní vědění; člověk projde branou smrti a to, co v něm uzrálo jako

duchovní zárodek, je semenem příštího života. Člověk to pocítuje, může se stát mystikem a to, co je jen semenem pro příští život, může nahlížet jako Boží jiskru, jako něco absolutního. Tak to člověk interpretuje, protože se ostýchá si připustit, že je to přece jen on sám, toto Božské semě. Meister Eckhart, Johannes Tauler jej nazývají Bohem v nás samých, protože o reinkarnaci nic nevědí. Pochopíme-li zákon reinkarnace, poznáme význam lásky ve světě jednotlivě i v celku.

Karmou rozumíme to, co je v jednom životě příčinou a co působí do života příštího. Jako lidé nemůžeme o lásce ve smyslu příčiny a následku správně hovořit, ne ve smyslu činu z lásky a jeho vyrovnání. Jedná se sice o čin a o jeho vyrovnání, ale nemá to nic společného s láskou: Činy z lásky jsou takové činy, které zprvu žádné vyrovnání v příštím životě nehledají. Mysleme si například, že pracujeme a tím vyděláváme. To může být ale i jinak - totiž že pracujeme a nemáme z toho žádnou radost, protože nepracujeme za plat, ale kvůli splacení dluhů. Můžeme si představit, že to, co teď člověk prostřednictvím práce vydělává, už spotřeboval. Byl by raději, kdyby žádné dluhy neměl, takhle ale musí pracovat, aby je splatil.

Tento příklad chceme nyní přenést na naše obecné lidské jednání: Veškeré naše konání z lásky se ukazuje jako něco, čím splácíme dluhy! Okultně viděno: Všechno, co se děje z lásky, neprodukuje žádnou odměnu - ale je náhradou za již spotřebované dobro. Jediné jednání, ze kterého v budoucnosti nic nemáme, je to, které děláme ze skutečné, pravdivé lásky. Člověka by mohla taková pravda vylekat. Naštěstí si to lidé ve svém vrchním vědomí neuvědomují. Ve svém podvědomí to ale všichni lidé vědí, proto vykonávají skutky z lásky tak neradi. To je důvodem, proč je ve světě lásky tak málo. Lidé instinktivně cítí, že z činů lásky pro své Já nic do budoucnosti nezískají. Duše musí být ve svém vývoji již dalece pokročilá, má-li zálibu v láskyplných činech, ze kterých ona sama nic nemá. Impuls k takovému konání není uvnitř lidstva silný; ale z okultismu může člověk přece získat i silné impulsy k činům z lásky.

Pro svůj egoismus nezískáváme z činů lásky nic, zato svět z nich má o to víc. Okultismus říká: Láska je pro svět tím, čím je slunce pro vnější život. Žádné duše by dál nemohly prospívat, kdyby ze světa zmizela láska. Láska je morálním sluncem světa. Nebylo by absurdní u člověka, který má zalíbení a zájem o květiny rostoucí na louce, kdyby si přál, aby slunce zmizelo ze světa? Převáděno na morálku to znamená: Člověk musí mít zájem na tom, aby se zdravý vývoj probojoval v lidských souvislostech. Je moudré, roztrousíme-li po zemi tolik lásky, kolik je jen možné. Je jedině moudré, když lásku na zemi podporujeme.

Co nám dává duchovní věda?

Člověk pozná skutečnosti zemského vývoje, slyší o duchu Země, o jejím povrchu a proměnách, o rozvoji lidského těla atd., učí se přesně znát to, co ve vývoji žije a tká.

Co to značí? Co značí, když lidé nechtějí o duchovní vědě nic vědět?

Nemají žádný zájem o to, co tu je. Protože kdo nezná Saturn, kdo nechce poznat bytost Slunce a bytost starého Měsíce, ten nezná ani Zemi.

Lhostejnost, nejhrubší egoismus je to, jestliže člověk nemá o svět žádný zájem. Zájem na veškerém bytí je lidská povinnost. Přejme si tedy a milujme Slunce s jeho tvořivou silou, s jeho láskou k prospěchu země a lidských duší! Učení se o zemském vývoji má být duchovním osivem lásky ke světu, neboť duchovní věda bez lásky by pro lidstvo byla nebezpečím. Ale my nemáme lásku kázat, ona má a bude na svět přicházet tím, že rozšiřujeme poznání skutečné duchovní věci. Duchovní věda a opravdové jednání a skutky z lásky mají být jedním.

Smyslová láska je zdrojem pro ono stvořitelské, nastávající. Bez smyslové lásky by na Zemi neexistovalo nic dalšího smyslového; bez duchovní lásky nevznikne nic duchovního ve vývoji. Cvičíme-li lásku, pěstujeme-li ji, vylévají se do světa síly vznikání, tvořící síly. Máme to prokázat pomocí rozumu? Tvořící síly se přece také musely do světa vlít před námi a před naším rozumem.

Jistě, jako egoisté dovedeme tvořivé síly odejmout budoucnosti; ale činy z lásky a tvořivé síly minulosti vymazat nemůžeme. Protože činům z lásky z minulosti jsme dlužni za své bytí. Tak silní jsme díky nim, stejně silně jsme minulosti i zadluženi. A co jsme kdy schopni na lásce vynaložit, to je úhradou dluhů za naše bytí. Z toho pochopíme činy vysoce vyvinutého člověka, protože vysoce vyvinutý člověk dluží minulosti víc. Metodou, jak je splatit, jsou skutky z lásky.

Impuls k lásce roste s růstem člověka. Vědění samo k tomu nestačí. Takto chceme vést před naši duši význam lásky ve světovém působení: Láska je to, co nás neustále odkazuje na životní dluhy z minulosti. A protože z placení dluhů nemáme pro budoucnost nic, nemáme nic my sami z našich činů lásky. Své skutky z lásky musíme ponechat světu; zde jsou ovšem vepsány v duchovní světové dění.

Zdokonalujeme se nikoliv prostřednictvím skutků lásky, ale jen prostřednictvím jiných skutků, ale díky skutkům lásky je svět bohatší. Protože láska je tím stvořitelem ve světě. Vedle lásky existují ve světě ještě dvě další síly: Jak se dají s láskou srovnat? První silou je moc, vůle, druhou je vědění.

U moci můžeme mluvit o moci slabé, silnější a všemocné

Stejně tak u vědění - zde také existují stupně až k vševedoucnosti, vševedění Mluvit ve stejném smyslu o stupních lásky moc dobře nejde
Co je všeláska, láska ke všem bytostem?

U lásky nemůže člověk hovořit o nějakém stupňování tak, jako mluví o stupňování vědění nebo moci až k vševedění či všemoci. Díky takovému stupňování se zdokonaluje naše vlastní bytost. Jestliže ovšem několik bytostí nebo více milujeme, není to ten stejný případ. To se zdokonalování naší bytosti stejným způsobem nemá nic společného. Láska ke všemu, co žije, se nedá srovnat s všemoci. Pojmy velikosti a stupňování se na lásku nedají dobře použít. Můžeme Božskou bytost, jež ve světě žije a tká, nazvat všemocnou? Tady musí citové předsudky mlčet: Kdyby byl Bůh všemocný, pak by konal vše, co se děje, pak by tedy lidská svoboda nebyla možná. Boží všemocnost by vyloučila lidskou svobodu! Může-li být člověk svobodný, není všemocnost Boží zjevně na místě.

Je Bůh vševedoucí? Nejvyšším úsilím člověka je podobat se Bohu - naše snažení by muselo cílit k vševedění. Je tedy nejvyšším dobrem vševedoucnost?

Je-li ona tím nejvyšším, každým okamžikem by se musela rozevírat obrovská propast mezi člověkem a Bohem, který vševedoucí je. Každým okamžikem by si člověk musel být té propasti vědom, kdyby to bylo tak, že má Bůh to nejvyšší dobro, vševedoucnost, pro sebe a člověku ji upíral.

Nejobsáhlejší Boží vlastností není všemocnost ani vševedoucnost, nýbrž láska - ta vlastnost, u níž žádné další stupňování není možné. Bůh je plný lásky, je čistou láskou, je takzvaně ze substance lásky zrozen. Bůh je čistá, ryzí láska, ani nejvyšší vědění, ani nejvyšší moc. Bůh si ponechal lásku, moc a vědění si rozdělil s Ahrimanem a Luciferem. O vědění se podělil s Luciferem a o moc s Ahrimanem, aby byl člověk svobodný, aby mohl pod vlivem vědění postupovat dál.

Snažíme-li se dobrat všeho Božského, dojdeme k lásce. Základem všeho živého je láska. Uvnitř vývoje je jiný impuls, který vede k tomu, že jsou bytosti stále znalejší a mocnější. Zdokonalování je dosahováno prostřednictvím vědění a moci.

Jak se liší vývoj vědění a moci, vidíme na postupu lidstva: Jeden souvislý vývoj a do toho Kristův impuls, který jedinkrát skrz mystérium na Golgotě vstoupil mezi lidstvo. Láska tedy nevěšla do světa postupně, láska proudí v lidstvo jako jediný Boží dar. Jako hotová a dokončená proudí láska v lidstvo. Ale člověk může její impuls přijímat postupně. Impuls Božské lásky je jednorázový - takový, jaký ho jako pozemský impuls potřebujeme.

Opravdová láska není schopná zmenšování a zvětšování. Láska je zcela jiné povahy než vědění a moc. Láska neprobouzí žádné naděje do budoucna, láska je splácením minulosti. Stejně tak se staví do světového vývoje i mystérium na Golgotě. Bylo tedy Božské lidskému něco dlužné?

Prostřednictvím luciferského vlivu vstoupil do lidstva určitý prvek, jemuž na oplátku muselo být něco, co tu bylo dříve, odňato. To, co sem vstoupilo nového, vedlo k sestupné linii, a tomu přineslo mystérium na Golgotě možnost splatit veškerý dluh. Impuls Golgoty nepřišel proto, aby nám odňal hříchy, kterých se ve vývoji dopouštíme, ale aby to, co díky Luciferovi vstoupilo do lidstva, dostalo svou protiváhu.

Připusťme si, že by někdo neznal jméno Krista Ježíše, nic o tom, co sdělují evangelia; který by ale věděl o onom obrovském rozdílu v povaze vědění a moci a v povaze lásky. Takový člověk, i když o mystériu na Golgotě neví nic, je v pravém křesťanském smyslu křesťanem.

Kdo zná lásku natolik, že ví, že láska je tu kvůli placení našich dluhů a nepřináší žádné výhody do budoucna, ten je křesťanem. Pochopení povahy lásky znamená být křesťanem! Skrz pouhou teosofii s „karmou“ a „reinkarnací“ se může člověk vyvinout ve velkého egoistu, jestliže k ní nepřibere impuls lásky, Kristův impuls. Teprve poté totiž dosáhne člověk na něco, co egoismus teosofie přemostí. Takového vyrovnání dosáhne člověk pochopením Kristova impulsu.

Lidstvo teosofii potřebuje, proto ji nyní dostává. Leží v ní ale silné nebezpečí, bude-li provozována pouhá teosofie bez Kristova impulsu, bez impulsu lásky, že budou lidé za pomoci teosofie jen zvětšovat egoismus v sobě, že jej budou pěstovat dokonce i přes práh smrti. Nesmíme z toho vyvozovat, že se člověk nemá věnovat teosofii, ale musíme se naučit nahlížet, že k ní patří porozumění podstatě lásky.

Co se tedy vlastně při mystériu na Golgotě událo? Víme, že se narodil Ježíš z Nazaretu a rozvíjel se tak, jak je popsáno v evangeliích, že se v jeho třiceti letech udal křest v Jordánu, že v těle Ježíše z Nazaretu poté tři roky žil Kristus a potom uskutečnil mystérium na Golgotě. Mnozí lidé věří, že musí mystérium na Golgotě znázorňovat tak lidsky, jak je jen možné. Věřící, že tento čin byl sepsán na Zemi, že byl pozemským činem. Tak tomu ale není. Shlíženo z vyšších světů je teprve vidět mystérium na Golgotě, jak se skutečně na Zemi událo. Chceme si znovu před sebe postavit počátek pozemského a lidského vývoje. Člověk tehdy disponoval určitými duchovními silami. Poté na něj nastoupil Lucifer a kvůli tomu stojíme v bodě, kdy můžeme říct: oni pokročilí bohové předali svou všemocnost Luciferovi, aby se člověk mohl stát svobodným.

Člověk se ale zanořil do matérie hlouběji, než bylo zamýšleno. Vymknul se pokročilým bohům a postupoval stále níž, než byl záměr. Jak teď mohli oni pokročilí bohové přitáhnout člověka opět k sobě?

Abychom tomu porozuměli, musíme nahlédnout do Rady bohů, ne na Zem. Pro Bohy vykonal Kristus onen čin, aby přivedl člověka Bohům nazpět. Luciferův čin se odehrál v nadsmyslovém světě. Kristův čin se odehrává jak v nadsmyslovém, tak ve smyslovém světě - to člověk vykonal nedokáže.

Čin Luciferův se uskutečnil v nadsmyslovém světě. Ale pak na Zem sestoupil Kristus, aby na ní uskutečnil svůj čin - a lidé jsou toho činu diváky. Boží čin, Božská záležitost je mystérium na Golgotě, které lidé přihlížejí. Brána nebe je otevřená a dovnitř sem září Božský čin. Jde o jediný pozemský čin, který je zcela nadsmyslový. Proto není žádný div, jestliže lidé, kteří na nadsmyslno nevěří, nevěří ani na Kristův čin. Božský čin je čin Kristův - čin, který Bohové uskutečnili pro sebe. Díky tomu získalo mystérium na Golgotě svůj jas a jedinečný význam, a lidé jsou k této události přizváni za svědky. Proto o tom také není k nelezení žádné historické svědectví, neboť lidé z události viděli pouze to vnější. Evangelia jsou ale napsána z pohledu nadsmyslového, a proto je snadné je popřít, nemá-li člověk pro

nadmyslno cit. Z určitého úhlu pohledu patří událost mystéria na Golgotě k nejvyšším zkušenostem uvnitř duchovního světa. Luciferův čin se odehrává v době, kdy byl člověk ještě součástí nadmyslového světa, Kristův čin se odehrává uprostřed materiálního života - je fyzicko-duchovním činem. Luciferův skutek můžeme pochopit, prozkoumáme-li svět intelektuálně. Abychom ale pochopili Kristův čin, na to s žádným věděním nevystačíme. I kdybychom vlastnili všechno věděním světa, může pro nás Kristův čin přesto zůstat nepochopitelný.

Protože k porozumění mystéria na Golgotě je zapotřebí lásky. Teprve když do věděním a zase nazpět proudí láska, teprve pak je možné pochopit mystérium na Golgotě. Teprve až když člověk vstříc smrti vyvine v sobě k věděním lásku.

Lásky sjednocené s věděním je nám třeba, když procházíme branou smrti - jinak, bez věděním sjednoceného s láskou, zemřeme.

K čemu ji potřebujeme?

Filosofie je láska k věděním. Staré věděním nebylo filosofií, protože se nezrodilo z lásky, ale ze zjevení. Neexistuje filosofie Orientu, existuje věděním Orientu. Filosofie jako láska k věděním vešla do světa s Kristem. Zde nastupuje věděním z impulsu lásky. Ten přichází do světa prostřednictvím Kristova impulsu. Musíme tedy pouze použít impuls lásky na věděním samo. Staré věděním, jež vidoucí nabyt prostřednictvím zjevení, je vyjádřeno ve vznešených slovech prastaré modlitby lidstva: *Ex Deo nascimur*, „Z Boha jsme zrozeni“. Kristus, který vystoupil z duchovních světů, propojil věděním s láskou, aby překonala egoismus - to je jejím cílem. Láska ale musí být přenášena samostatně a svobodně od bytosti k bytosti: proto éra lásky začala současně s érou egoismu. Výchozím bodem kosmu je láska; z ní, zcela sám od sebe, vyrostl egoismus. Ono rozdělující, co vstoupilo do světa, bude ale Kristovým impulsem, impulsem lásky, časem překonáno a člověk se na této síle lásky bude postupně účastnit.

Lásku, vylévající se do lidských srdcí, cítíme v obzvláště monumentálních Kristových slovech: „Kde jsou dva pospolu v mém jménu, tam jsem já uprostřed nich.“ Tak zaznívá staré rosenkruciánské rčení v lásce s věděním propojené: *In Christo monmur*, „V Kristu zemřeme“. Prostřednictvím Jehovy byl člověk skrze pokrevní příbuznost předurčen k duševnímu společenství, k pozvolnému proniknutí láskou; jako osobnost žije člověk prostřednictvím Lucifera. Prapůvodně tedy existovalo sjednocení lidstva, poté jeho rozdělení prostřednictvím luciferského principu, jež podporuje sobeckost a samostatnost člověka. Se sobeckostí vešlo do světa zlo. To se stát muselo, bez zla by jinak nemohlo být uchopeno dobro. Prostřednictvím vítězství člověka nad sebou samým je dána možnost rozvíjet lásku. Kristus přinesl lidem, zanořeným v egoismu, popud k takovému překonání sebe sama, a tím sílu k přemožení zla.

A nyní ti, kteří byli od sebe sobeckostí oddělení, jsou díky Kristovým činům spojování dohromady.

V nejhlubším smyslu pravdivá se tak stávají Kristova slova, který mluví o činech lásky, když nám sděluje: „Co jste jednomu z nejmenších udělali, mně jste udělali!“ Do fyzického světa nazpět proudí onen Božský čin lásky, postupně bude pořád znovu a znovu pronikat vývoj lidstva a přes odumírající fyzickou sílu jej bude znovu v duchu oživovat; protože nebyl vykonán z egoismu, ale z ducha lásky: *Per spiritum sanctum reviviscimus*, „Skrz Ducha svátého budeme vzkříšení“.

Budoucnost lidstva bude ale sestávat ještě z něčeho jiného než z lásky. Tím nej hodnotnějším cílem lidského usilování se stane duchovní zdokonalování. Vylíčeno je to v začátku mé mysterijní básně „Zkouška duše“.

Nikdo, kdo rozumí činům lásky, ale ve vlastním usilování po zdokonalení nebude spatřovat něco, o čem by ještě mohl říct: to je nesobeké úsilí.

Zdokonalování je něco, čím chceme posílit a podpořit svou bytost, svoji osobnost. Jenže naši hodnotu pro svět je nutné vidět výhradně v činech lásky, nikoliv v činech sebezdokonalování. Ohledně toho nesmíme podléhat žádnému klamu.

Hledá-li člověk Kristovo následnictví na cestě lásky k vědění, platí to jen o takovém vědění, které je postaveno do služby světu - jen tolik, kolik z něj je prostoupeno láskou. Vědění vnořené do lásky, která svět podporuje a zároveň vede vsříc Kristu, taková láska k vědění zároveň vylučuje lež. Neboť lež je protimluvem skutečnosti a kdo se uprostřed skutečnosti v lásce otevírá, ten lež nezná.

Lež pochází z egoismu, bez výjimky. Jestliže jsme prostřednictvím lásky našli cestu k vědění, potom jsme proniknutí rostoucí silou překonání, za pomoci nesobecké lásky, také vůči vědění. Tím se člověk stává svobodnou osobností.

Zlo bylo podzemím, do kterého mohlo světlo lásky svítit; láska je ale tím, která smysl zla, postavení zla ve světě činí rozpoznatelným. Skrze světlo je tma rozpoznatelná. Jedině svobodný člověk se může stát skutečným křesťanem.

